

УДК: 615.225.2:339.138

Бездітко Н.В., Яковлєва Л.В., Федірко В.О.

Національний фармацевтичний університет, м. Харків, Україна

**ДИНАМІКА УКРАЇНСЬКОГО ФАРМАЦЕВТИЧНОГО РИНКУ
ГІПТЕНЗИВНИХ ЛІКАРСЬКИХ ПРЕПАРАТІВ В ПЕРІОД 2016 рр.
АНОТАЦІЯ**

Відомості про динаміку асортименту гіпотензивних лікарських препаратів (ГЛП) на фармацевтичному ринку за останні роки висвітлені недостатньо, що актуалізує дослідження даної проблеми. Мета даного дослідження - аналіз стану сучасного фармацевтичного ринку ГЛП та його динаміки за останні два роки для оцінки існування реальної можливості раціональної індивідуалізованої гіпотензивної медикаментозної терапії хворих з підвищеним АТ. Ретроспективний аналіз асортименту лікарських засобів для зниження АТ показав, що ринок на даний час насичений як загалом, так і за окремими фармакологічними групами. В усіх без винятку фармакологічних групах ГЛП суттєво переважають ліки іноземного виробництва, які складають від 60% до 75% в окремих групах. В період 2014-2016 рр. суттєвої динаміки в асортименті та структурі ринку гіпотензивних препаратів не відбулося.

Ключові слова: фармацевтичний ринок, артеріальна гіпертензія, гіпотензивні препарати

ph-econom@nuph.edu.ua

Постановка проблеми. В останні роки хвороби серцево-судинної системи (ССС), зокрема гіпертонічна хвороба (ГХ), стабільно посідають провідне місце серед причин захворюваності населення економічно-розвинених країн світу. В Україні кількість людей з підвищеним артеріальним тиском (ПАТ) складає біля 12 млн осіб, причому поширеність ГХ за останнє десятиліття зростає майже вдвічі [3,6]. Актуальність проблеми ГХ обумовлена не тільки її поширеністю, а й значною кількістю її ускладнень, які призводять до інвалідизації населення працездатного віку, та високим відсотком смертності. Згідно з даними багатьох досліджень, чим вище рівень АТ, тим частіше розвиваються ускладнення і вище частота смерті від серцево-судинних ускладнень [4,9,10]. Прогресивне збільшення кількості хворих на ГХ та, відповідно, її ускладнень (гіпертрофія лівого шлуночка, ішемічна хвороба серця, мозкові інциденти, хронічна серцева недостатність, атеросклероз, хронічна ниркова недостатність, аневризма аорти) обумовлюють актуальність проблеми раціональної терапії пацієнтів з ПАТ.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Загальною доктриною сучасної медицини та фармації є доказова медицина. Згідно з її даними, завдяки систематичному та раціональному використанню сучасних гіпотензивних лікарських препаратів (ГЛП) можливо суттєво поліпшити стан здоров'я та якість життя пацієнтів з ПАТ, значно знизити ризик розвитку ускладнень ГХ з боку серцево-судинної системи та інших органів-мішеней. Загалом, кількість ускладнень може бути зменшена більше, ніж на 25-40% [1,3], що, відповідно, дозволяє знизити серцево-судинну смертність та загальну смертність від усіх причин.

Раціональною фармакотерапією ПАТ слід вважати ту, що дозволяє досягти у пацієнтів цільового рівня артеріального тиску (АТ). Більшість пацієнтів з ПАТ – особи старше 50 років, мають певні супутні захворювання, іноді навіть декілька. Враховуючи цей факт, у різних категорій пацієнтів досягнення цільового рівня АТ може потребувати використання ГЛП з різних фармакологічних груп, та також певних ЛП в межах однієї фармакологічної групи, наявність на національному фармацевтичному ринку всього спектру сучасних гіпотензивних ліків є необхідною передумовою здійснення належної фармакотерапії ПАТ. Саме тому питанню щодо асортименту різних груп ГЛП, обсягу продажів окремих ГЛП, їх економічній доступності приділяється значна увага з боку провідних вітчизняних спеціалістів в галузі організації фармації, менеджменту та фармакоекономіки [1,2,5,7]. В цих дослідженнях показано перевагу частки іноземних ліків над вітчизняними в структурі ринку, відмічено недостатнє споживання та низьку доступність для середньостатистичного українця ЛП найбільш сучасних ГЛП, зокрема блокаторів рецепторів до ангіотензину (БРА) [2], порівняно обмежений асортимент комбінованих ГЛП [7].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Статичний аналіз стану фармацевтичного ринку, так само, як будь-якого іншого, надає його характеристику лише на певний момент часу, але не дозволяє скласти уяву про тенденції та перспективи подальшого розвитку. Відомості про динаміку фармацевтичного ринку гіпотензивних лікарських препаратів в останні два роки висвітлені недостатньо, що актуалізує дослідження даної проблеми.

Формулювання цілей статті. Мета даного дослідження – аналіз стану сучасного фармацевтичного ринку України ГЛП та його динаміки за останні два роки для вирішення питання щодо існування реальної можливості раціональної індивідуалізованої гіпотензивної медикаментозної терапії хворих з ПАТ.

Виклад основного матеріалу дослідження. Аналіз фармацевтичного ринку ГЛП проведено за даними інформаційно-пошукової системи компанії «Моріон». Аналізували асортимент ГЛП основних п'яти фармакологічних груп, що наведені в чинному клінічному протоколі лікування ГХ: діуретиків (Д), бета-адреноблокаторів (ББ), блокаторів кальцієвих каналів (БКК), інгібіторів ангіотензинперетворюючого ферменту (іАПФ) та блокаторів рецепторів до ангіотензину (БРА). Використовували структурний аналіз, що надає можливість розглядати сукупність ЛП на фармацевтичному ринку як цілісну систему, а окремі фармакологічні групи ЛП як окремі структурні елементи цієї системи [1].

Результати аналізу показали, що у 2016 р. український фармацевтичний ринок ГЛП був достатньо насичений як загалом, так і за окремими фармакологічними групами. За структурою найбільшу частку ринку займала група ІАПФ. Це відповідає загальносвітовій тенденції фармакотерапії ПАТ. Далі за кількістю ЛП та часткою в структурі ринку позиції послідовно зайняли БРА, ББ та БКК. Найменше ЛП було в групі Д, що цілком пояснюється незначною кількістю МНН, тож відповідно і кількістю ТН в цій групі. Загальна структура українського фармацевтичного ринку гіпотензивних ЛП в 2016 р. наведена на рис 1.

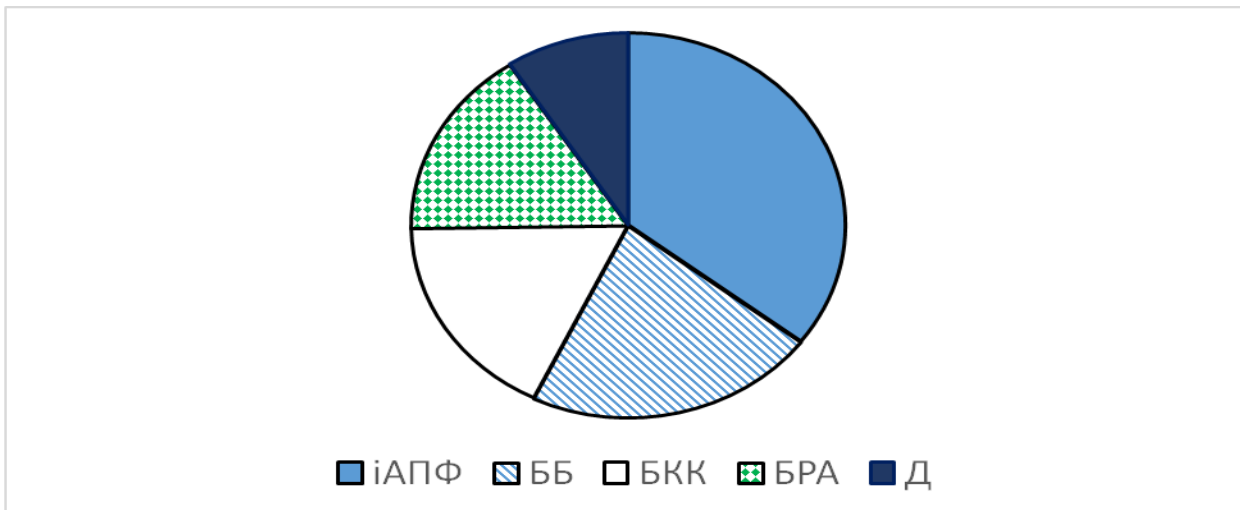

Рис.1. Структура українського фармацевтичного ринку гіпотензивних ЛП в 2016 р.

В усіх без винятку фармакологічних групах ГЛП в минулому році суттєво переважали ліки іноземного виробництва (рис. 2). Це положення відповідає загальній тенденції структури національного фармацевтичного ринку. Так зване «засилля» імпортованих ліків на даний час має місце майже в усіх фармакологічних групах для лікування найбільш розповсюджених хвороб.

Слід підкреслити, що наявність на фармацевтичному ринку ЛП вітчизняного виробництва, особливо для лікування найбільш поширених та соціально значущих хвороб, не є питанням лише цінового асортименту та економічної доступності ліків. Перш за все, це питання національної незалежності в галузі охорони здоров'я, збереження та підвищення якості та тривалості життя населення країни. Саме тому стратегічним напрямком розвитку фармацевтичної галузі в Україні в останні роки є розширення виробництва вітчизняних ліків та збільшення їх частки в загальній структурі фармацевтичного ринку. Під цим кутом зору було розглянуто динаміку асортименту та структури фармацевтичного ринку ГЛП в останні два роки – з 2014р. по 2016 р. Результати дослідження наведені в таблиці.

Як свідчать дані аналізу, за досліджуваний період кардинальних змін в асортименті гіпотензивних ЛП та структурі їх ринку не відбулося. Так само за кількістю ЛП домінувала група іАПФ, за нею послідовно йшли БРА, ББ, БКК, та Д. Збереглося домінування ліків іноземного виробництва в усіх фармакологічних групах ГЛП. Загальна кількість вітчизняних ГЛП збільшилась на 25 препаратів, але серед них не з'явилося жодного нового за МНН. Найбільше зростання (15 нових ЛП) відбулося в групі ББ. В цілому, в структурі ринку ГЛП частка вітчизняних ліків зростає лише на 3%. Таку динаміку ринку можна розглядати лише як незначну тенденцію щодо вирішення задачі втілення в життя загальнодержавної політики лікарського забезпечення населення переважно за рахунок ЛП вітчизняного виробництва.

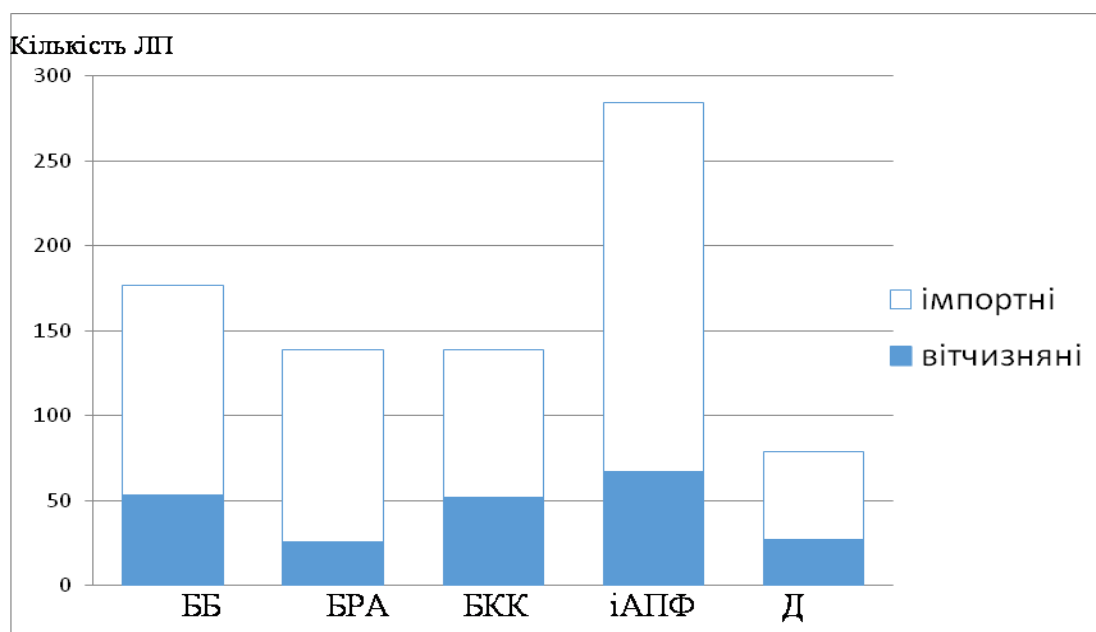

Рис. 2. Співвідношення вітчизняних та імпортованих гіпотензивних препаратів на фармацевтичному ринку України в 2016 р.

Таблиця

Аналіз динаміки українського фармацевтичного ринку гіпотензивних лікарських препаратів в період 2014-2016 рр.

МНН	Вітчизняні/ імпортовані ТН 2014 р.	Вітчизняні/імпортовані ТН 2016 р.
С03 Тіазидні та тіазидоподібні діуретики		
Торасемід	10/20	9/20
Фуросемід	9/5	8/5
Гідрохлортіазид	1/2	1/2
Індапамід	3/12	4/10
Всього	23/39 39%/61%	22/37 37,3%/62,7%
С07 Блокатори В-адренорецепторів		
Атенолол	3/11	7/5
Бетаксоллол	1/2	1/2
Бісопролол	27/30	27/43
Метопролол	3/19	7/15
Небіволол	1/8	2/10
Пропранолол	4/0	4/0
Карведілол	2/11	8/9
Метопролол + гідрохлортіазид	0/1	0/0
Бісопролол + гідрохлортіазид	0/2	0/2
Атенолол +	0/2	0/1

хлорталідон		
Атенолол + амлодипін	0/4	0/1
Всього	41/90 31,5%/68,5%	56/87 39%/61%
C08 Антагоністи кальцієвих каналів		
Амлодипін	30/32	30/38
Лекарнідипін	0/8	0/8
Нефідипін	8/17	10/14
Фелодипін	0/4	0/3
Німодипін	1/5	1/6
Нітрендипін	0/2	0/2
Лацідипін	0/2	0/2
Амлодипін + гідрхлортіазид	0/2	0/2
Амлодипін + лозартан	0/1	0/1
Всього	39/73 34,8%/65,2%	41/76 35%/65%
C09A, C09B Інгібітори АПФ		
Еналаприл	17/27	18/18
Каптоприл	2/6	3/4
Лізиноприл	17/42	17/51
Периндоприл	0/10	0/15
Раміприл	6/33	7/27
Квінаприл	0/4	0/4
Фозиноприл	0/4	0/3
Трандолаприл	0/2	0/0
Моексиприл	0/3	0/4
Зофеноприл	0/3	0/2
Каптоприл+ гідрохлортіазид	0/4	0/4
Еналаприл+ гідрохлортіазид	12/14	13/11
Лізиноприл+ гідрохлортіазид	4/13	4/13
Раміприл+ гідрохлортіазид	6/9	6/12
Еналаприл+ індапамід	0/3	0/3
Периндоприл+ індапамід	0/7	0/7
Всього	64/184 25,8%/74,2%	68/178 27,6%/72,4%

C09C, C09D Блокатори рецепторів ангіотензину II (сартани)		
Кандесартан	8/5	7/5
Ірбесартан	1/7	1/8
Лозартан	8/26	6/26
Вальсартан	2/20	6/17
Тельмісартан	3/3	2/5
Олмесартан	0/4	0/4
Епросартан	0/1	0/1
Азилсартан	0/5	0/4
Вальсартан+ гідрохлортіазид	5/23	10/22
Тельмісар- тан+ гідрохлортіазид	0/3	0/4
Лозартан + гідрохлортіазид	3/16	1/16
Ірбесартан+ гідрохлортіазид	0/4	2/4
Кандесартан + гідрохлортіазид	2/5	2/5
Олмесартан+ гідрохлортіазид	0/2	0/2
Вальсартан+ амлодипін	4/4	4/3
Вальсартан+ амлодипін+ гідрохлортіазид	0/4	0/2
Всього	36/132 21,4%/78,6%	41/128 24,3%/75,7%
Всього за МНН	203/518 28,2%/71,8%	228/506 31,2%/68,8%

Підсумок. Проведений аналіз вітчизняного фармацевтичного ринку свідчить, що на даний час асортимент ЛП, що знижують АТ, є достатнім. Наявні всі групи, що позначені в чинному клінічному протоколі лікування ГХ. В кожній групі наявні ЛП вітчизняного виробництва, які складають не менш, ніж 25% асортименту. В групу тіазидних диуретиків входить 37,3% вітчизняних ТН, ББ – 39%, іАПФ – 27,6%, БРА – 24,3%. Найбільш низький рівень вітчизняних препаратів спостерігається в групах іАПФ та БРА. В групі іАПФ такий стан співвідношення між імпортованими та вітчизняними ТН пояснюється наявністю великої кількості ЛП – всього представлено 10 МНН, 6 комплексних МНН та загалом 246 ТН, що зумовлює високу конкурентність на ринку України у цій групі ГЛП. У групі БРА низький рівень ТН вітчизняного виробництва спричинений

історично найпізнішим терміном створення препаратів цієї групи, тому деякі з них ще знаходяться під патентним захистом.

В таблиці, що характеризує ринок ГЛП різних фармакологічних груп, представлений великий асортимент ТН, який надає лікарю та пацієнту реальну можливість вибору оптимального препарату для індивідуалізованої терапії підвищеного АТ. За останні два роки суттєвих змін в асортименті та структурі ринку ГЛП не відбулося. Кількість ліків вітчизняного виробництва зросла лише на 26 ТН (3%), серед яких нема жодного ЛП з новим МНН. Потрібна подальша робота щодо розвитку вітчизняного фармацевтичного виробництва ГЛП.

Перелік використаних джерел інформації.

1. Байгуш, Ю. В. Гіпертонічна хвороба та споживання антигіпертензивних лікарських препаратів в Україні / Ю. В. Байгуш, Д. В. Семенів, М. М. Слободянюк // Менеджмент та маркетинг у складі сучасної економіки, науки, освіти, практики : матеріали Міжнар. наук.-практ. Internet-конф. 28-29 берез. 2013 р., м. Харків. – Х. : Вид-во НФаУ, 2013. – С. 144–153.

2. Блокатори рецепторів ангіотензину II у світлі адекватності платоспроможності українських пацієнтів /О.Я. Міщенко, Л.В. Яковлева, В.Ю. Адонкіна, Ю.І. Дегтярьова //Фармакоекономіка в Україні : стан та перспективи розвитку : матеріали VII наук.-практ. Internet-конф. 20 листоп. 2014 р., м. Харків. – Х. : Вид-во НФаУ, 2014. – С. 81–82.

3. Горбась І.М. Оцінка ефективності «Програми профілактики і лікування артеріальної гіпертензії в Україні» за даними епідеміологічних досліджень /І.М. Горбась, І.П.Смирнова, О.О.Кваша, А.П.Дорогой // Артериальная гипертензия. – 2010. – № 6 (14). – С. 51–82.

4. Лисенко Г.І. Медикаментозне лікування пацієнтів із артеріальною гіпертензією / Г.І. Лисенко, О.Б. Яценко О.Б. //Укр. Мед. часоп – 2011. – № 3 (83) – С.15-18.

5. Лікування гіпертонічної хвороби з фармакоекономічної точки зору в умовах стаціонару /Л.В. Яковлева, А.В. Передерій, М.М. Портянко // Український біофармацевтичний журнал. – 2015. – № 3 (38). – С.47–54.

6. Медико-демографічна ситуація та основні показники медичної допомоги населенню в регіональному аспекті: 2012 рік / МОЗ України, ДУ «Український інститут стратегічних досліджень МОЗ України», Київ, 2013 р.–190 с.

7. Стрилець О.П. Аналіз вітчизняного фармацевтичного ринку антигіпертензивних лікарських препаратів /О.П. Стрилець, Ю.Л. Стрельникова, Л.С. Стрельников // Запорозький медичний журнал – 2011. – Т. 13. – С. 54–57.

8. Calcium channel blockers: the study of the assortment, socio-economic affordability and volumes of consumption in Ukraine / L. V. Iakovlieva, O. Ya. Mishchenko, V. Yu. Adonkina //Соціальна фармація в охороні здоров'я. – 2015. – Т. 1, № 1 – С.18–25.

9. Primary prevention of hypertension: clinical and public health advisory from The National High Blood Pressure Education Program. /P.K.Whelton, J.He, L.J.Appel //JAMA. – 2012. – Vol. 288(15). – P.1882–1888.

10. Worldwide prevalence of hypertension: a systematic review. /P.M. Kearney, M. Whelton, K.Reynolds et al. //J. Hypertens. – 2004. – Vol. 22, №1.

References:

1. Bayhushi YU.V., Semeniv D.V., Slobodyanyuk M.M. (2013). Hipertonichna khvoroba ta spozhyvannya antihipertenzivnykh likars'kykh preparativ v Ukrayini [Hypertension and use of antihypertensive drugs in Ukraine] // *Menedzhment ta marketynh u skladi suchasnoyi ekonomiky, nauky, osvity, praktyky: materialy Mizhnar. nauk.-prakt. Internet-konf. 28-29 berez. 2013 r., M. Kharkiv. - KH.: Vyd-vo NFaU, - S. 144-153.* [in Ukrainian].
2. Mishchenko O.YA., Yakovlyeva L.V., Adonkina V.YU., Dehtyar'ova YU.I. (2014) Blokatory retseptoriv anhiotenzynu II u Svitli adekvatnosti plato-spromozhnosti ukrayins'kykh patsiyentiv [Angiotensin II receptor blockers in the light of the adequacy of the plateau-capacity Ukrainian patients] // *Farmakoeconomika v Ukrayini: stan ta perspektyvy rozvytku: materialy VII nauk.-prakt. Internet-konf. 20 lystop. 2014 r., M. Kharkiv. - KH.: Vyd-vo NFaU- S. 81-82.* [in Ukrainian].
3. Horbas' I.M., Smirnova I.P., Kvasha O.O., Dorohoy A.P. (2010) Otsinka efektyvnosti «Prohramy profilaktyky y liku-vannya arterial'noyi hipertenziyi v Ukrayini» za danimi epidemiolohichnykh doslidzhen' [Evaluating the effectiveness of the "Program of prevention and treatment of hypertension in Ukraine", according to epidemiological studies] // *Arterial'na hipertenziya. - № 6 (14). - S. 51-82.* [in Ukrainian].
4. Lysenko, H.I. & Yashchenko, O.B. (2011) Medykamentozne likuvannya patsiyentiv Iz arterial'noyu hipertenziiyeyu [Drug treatment of patients with hypertension] // *Ukr. Med. CHASOPYS - №3 (83) - S.15-18.* [in Ukrainian].
5. Yakovlyeva L.V., Perederiy A.V., Portyanko M.M. (2015) Likuvannya hipertoničnoyi khvoroby z farmakoeconomichnoyi tochky zoru v uslovyyakh statsionaru [Treatment of hypertension pharmacoeconomic standpoint in hospital] // *Ukrayins'kyy biofarmatsevtichnyi zhurnal. - № 3 (38). - S.47-54.* [in Ukrainian].
6. Medyko-demohrafichna sytuatsyya ta osnovni pokazately medychnoyi dopo-mohy naselennyu v rehional'nomu aspekti: 2012 rik [Medical and demographic situation and basic indicators of health care in regional terms: 2012] // *MOZ Ukrayiny, DU «Ukrayins'kyy instytut stratehichnykh doslidzhen' MOZ Ukrayiny», Kyyiv, 2013 roky r. - 190 s.* [in Ukrainian].
7. Strilets' O.P., Strel'nykiv YU.L., Strel'nykov L.S. (2011) Analiz vitchiznyanoho farmatsevtichnoho rynku antihi-pertenzivnykh likars'kykh preparativ [Analysis of the domestic pharmaceutical market antyhi-pertenzivnykh drugs]. // *Zaporiz'kyy medychnyy zhurnal - 2011. - T. 13. - S. 54-57.* [in Ukrainian].
8. Iakovlieva L.V., Mishchenko O. Ya., Adonkina V. Yu. (2015) Calcium channel blockers: the study of the assortment, socio-economic affordability and volumes of consumption in Ukraine // *Social pharmacy in health care.– T. 1, № 1 – C.18-25*
9. Whelton P.K., He J., Appel L.J. (2012) Primary prevention of hypertension: clinical and public health advisory from The National High Blood Pressure Education Program. // *JAMA.– Vol. 288(15). – P.1882–1888.*
10. Kearney P.M., Whelton M., Reynolds K. et al. (2004) Worldwide prevalence of hypertension: a systematic review. // *J. Hypertens. – Vol. 22, №1.*

УДК: 615.225.2: 339.138

Н.В. Бездетко, Л.В. Яковлева, В.О. Федирко

Национальный фармацевтический университет, г. Харьков

Динамика украинского фармацевтического рынка гипотензивных лекарственных препаратов в период 2014-2016 гг.

ph-econom@nuph.edu.ua

АННОТАЦИЯ

Сведения о динамике ассортимента гипотензивных лекарственных препаратов (ГЛП) на фармацевтическом рынке за последние годы освещены недостаточно, что актуализирует исследования данной проблемы. Цель данного исследования - анализ современного фармацевтического рынка ГЛП и его динамики за последние два года для оценки существования реальной возможности рациональной индивидуализированной гипотензивных медикаментозной терапии больных с повышенным АД. Ретроспективный анализ ассортимента лекарственных средств для снижения АД показал, что рынок в настоящее время насыщен, как в целом, так и по отдельным фармакологическим группам. Во всех без исключения фармакологических группах ГЛП существенно преобладают лекарства иностранного производства, которые составляют от 60% до 75% в отдельных группах. В период 2014-2016 гг. существенной динамики в ассортименте и структуре рынка гипотензивных препаратов не произошло.

Ключевые слова: фармацевтический рынок, артериальная гипертензия, гипотензивные препараты

UDC: 615.225.2: 339.138

N.V. Bezditko, L.V. Yakovleva, V.O. Fedyrko

National University of Pharmacy

The dynamics of the Ukrainian pharmaceutical market of antihypertensive drugs in the period 2014-2016.

ABSTRACT

Information about the dynamics of the price range on antihypertensive drugs (HLP) on the pharmaceutical market in recent years is not enough that actualizes investigation of this problem. The purpose of this study - analysis of the current pharmaceutical market LLA and its dynamics over the past two years to assess the existence of a real possibility of a rational individualized antihypertensive drug therapy in patients with elevated blood pressure. Retrospective analysis of the range of drugs to lower blood pressure showed that the market is now saturated, both as a whole and for individual pharmacological groups. In all the pharmacological groups HLP essentially dominated foreign-made medications, which range from 60% to 75% in individual groups. In the period 2014-2016 gg. essential dynamics in the portfolio and the structure of antihypertensive drugs market did not happen

Keywords: pharmaceutical market, hypertension, antihypertensive drugs